

Zbog bogatstva egzotičnih biljnih vrsta koje je sa svojih putovanja donosio grof Marko Bombelles, perivoj uz dvorac proglašen je arboretumom

U NAJLOŠIJEM STANJU

Dvorci - ruševine

U najlošijem stanju su dvorci, zapravo ruševine Novi Dvori Klanječki, Bisag, Mali Tabor, Poznanovec, Zajezda, Gornja Rijeka, Suhopolje, Trenkovo... Među dvorcima koji propadaju jer nemaju nikakvu namjenu treba istaknuti Bračak, Lohor, Maruševac, Oroslavje, Božjakovina, Nuštar, Trenkovo... Čak 32 posto dvoraca nema nikakvu namjenu, što znači da im prijete nestanak ako se u kratkom roku ne krene u njihovu obnovu.

U dvorcu je umro autor hrvatske himne Antun Mihanović: Novi Dvori Klanječki

Umirući hrvatski dvorci

Jelena MANDIĆ-MUŠČET

Požar u kojemu je tijekom prošloga vikenda stradao godinama zapušteni dvorac Opeka u Vinici kraj Varaždina, svratio je pozornost javnosti na ovaj, tri stoljeća star ruševni objekt okružen vrijednim arboretumom, ali i na niz drugih hrvatskih dvoraca koji se smatraju kulturnim dobrom, a prepušteni su kroničnom propadanju i nebrizi.

Dvorci, vile i ljetnikovci grade se na tlu Hrvatske od rimskog doba, ali unatoč toj bogatoj tradiciji u našem društvu nisu prepoznati kao moguća pokretači regionalnog i gospodarskog razvoja. Propadanje tih vrijednih objekata započelo je ukidanjem feudalizma sredinom 19. stoljeća, a do njihova kulturne baštine nastavilo i u današnje doba, o čemu zorno svjedoči slučaj dvorca Opeka, koji je nekoliko de-

» Požar u dvorcu Opeki ukazuje na neshvatljivu nemar i nebrigu prema spomenicima kulturnih dobara i spomenicima parkovne arhitekture, ističe Mladen Obad Šćitaroci

se u dvorce useljavaju posve neprimjereni sadržaji poput farmi pilića i sušionica mesa.

Zapalili vatru na peketu

Stručnjaci poput Mladena Obada Šćitarocija i Bojane Bojanić Obad Šćitaroci, istraživača s Arhitektonskog fakulteta, tvrde da su dvorci tijekom socijalizma doživjeli masakr, ali da se zanemarivanje toga vrijednoga dijela kulturne baštine nastavilo i u današnje doba, o čemu zorno svjedoči slučaj dvorca Opeka, koji je nekoliko de-

setljeća prepušten zubu vremena.

Požar u ruševnom dvorcu, pretpostavlja se, izazvala je nekolicina mladih ljudi koji su organizirali zabavu u jednoj od napuštenih soba. Kad se vatra koju su zapalili na parketu proširila, skupina se, prema policijskom izvješću, razbježala. Soba je potpuno izgorjela i kat se srušio, a vatrogasci su dojavu o požaru primili u jutro od stanovnika.

Nekad raskošno barokno zdanje, u kojemu su plemićke obitelji vodile reprezentativan život, bilo je u vlasništvu grofova Keglevića i Draškovića, a od potonjih ga je, ženidbenom vezom, preuzela grofovska obitelj Bombelles, koja je imala dobre kontakte s austrijskim carskim dvorom.

Dvorac je jedinstven po perivoju kakav nije imao ni jedan dvorac u Hrvatskome zagorju. Naime, zbog bogatstva egzotičnih biljnih vrsta, koje je sa svojih putovanja

donosio grof Marko Bombelles, perivoj je postao pravi arboretum koji je zbog svojih iznimnih vrijednosti zaštićen kao spomenik perivojne arhitekture najviše kategorije.

Unatoč formalnoj zaštiti, arboretum je u dosta lošem

stanju, ali drveće i perivoj, kao živi organizmi, ipak su otporniji od dvorca, pa još nekako funkcioniraju, ističe Mladen Obad Šćitaroci. Dvorac Opeka bio je već godinama u ruševnom stanju. »Ako se dobro sjećam, do sedamdesetih godina u nje-

Golem novac za obnovu

»Dvorac Opeka i perivoj/arboretum koji mu pripada jedan je od brojnih primjera tužne i ružne sudbine hrvatskih umirućih dvoraca. Osim malobrojnih odabranih dvoraca o kojima se brine država, poput Trakošćana, Gornje Stubice, Velikoga Tabora, Staroga Grada Varaždina, Ludbrega i Iloka, i još malobrojnijih za koje se brinu njihovi vlasnici, većina hrvatskih dvoraca

je u jako lošem stanju, često bez namjene, a nerijetko u ruševnom stanju i još uvijek s neriješenim pitanjem vlasništva.

Za obnovu jednoga dvorca potreban je golem novac - nekoliko milijuna eura, što je teško naći bez gospodarski održivog ulaganja. Turizam dvorca u Hrvatskoj ne postoji. Briga o dvorcima i Hrvatskoj ne postoji», ističe Šćitaroci. Dvorci u Hrvat-

skoj, smatra naš sugovornik, nisu prepoznati kao mogući nositelji gospodarsko-turističkog razvoja malih sredina. Većinom se dvorci nalaze izvan gradova, u selima i malim mjestima, u krajoliku. Te povijesne građevine su zaštićene, ali ne uživaju stvarnu državnu skrb. Zaštita bez novčanih ulaganja, smatra Šćitaroci, samo još više uništava dvorce i potiče njihovo umiranje.

MINISTARSTVO KULTURE

Vandalski čin

Ministarstvo kulture RH osuđuje vandalski čin kojim je načinjena materijalna, ali prije svega kulturna šteta na dvorcu Opeka u Vinici. Uvijek kada se ošteti spomenik kulture, riječ je o velikom gubitku jer je nemoguće u potpunosti vratiti izvorni izgled spomenika.

Ministarstvo kulture neprekidno pomaže od 1990. godine u održavanju dvorca i arboretuma Opeka. Također, u tijeku su i pregovori da se projekt istraživanja, obnove i revitalizacije kulturne baštine Vinica-Marčan kandidira za financiranje sredstvima iz europskih fondova, stoji u priopćenju Ministarstva kulture.

Nekad raskošno zdanje u kojemu su plemićke obitelji vodile reprezentativan život: Dvorac Opeka

Policija pretpostavlja da je požar izazvala skupina mladih ljudi, koji su zapalili vatru na parketu

Nastupi umjetnika ispred dvorca Opeka

»Požar u dvorcu Opeki ukazuje na neshvatljivu nemar i nebrigu prema spomenicima kulturnih dobara i spomenicima parkovne arhitekture, zaštićenima prema Zakonu o zaštiti kulturnih dobara i Zakonu o zaštiti prirode. Što će nam takva zaštita koja nije poticajna i optimistična, i koja ne daje nadu u novi život dvorca, koji su nekada bili žarišta gospodarskoga i kulturnoga života i nositelji razvoja lokalnih sredina, pita se Šćitaroci, ističući da je posljednji neshvatljiv i nemaran odnos države prema kulturnim dobrima koje je sama zaštitila i kojima je sama vlasnik, kao što je to u slučaju Opeke.

»Požar u dvorcu Opeki ukazuje na neshvatljivu nemar i nebrigu prema spomenicima kulturnih dobara i spomenicima parkovne arhitekture, zaštićenima prema Zakonu o zaštiti kulturnih dobara i Zakonu o zaštiti prirode. Što će nam takva zaštita koja nije poticajna i optimistična, i koja ne daje nadu u novi život dvorca, koji su nekada bili žarišta gospodarskoga i kulturnoga života i nositelji razvoja lokalnih sredina, pita se Šćitaroci, ističući da je posljednji neshvatljiv i nemaran odnos države prema kulturnim dobrima koje je sama zaštitila i kojima je sama vlasnik, kao što je to u slučaju Opeke.

Oko tisuću dvoraca

Što treba napraviti za spas i novi život umirućih hrvatskih dvoraca i za njihovu revitalizaciju? U nizu njezera koje predlaže Mladen Obad Šćitaroci temeljno je napraviti osnovnu evidenciju dvoraca po županijama

da bismo znali što posjedujemo (odrediti broj dvoraca, vlasništvo, način njihova korištenja, građevinsko stanje, mogućnosti korištenja i dr.).

Osnovno je, također, napraviti strategiju sustavnog pristupa rješavanju obnove 1000 hrvatskih dvoraca - od srednjovjekovnih plemićkih gradova (burgova), preko renesansnih ljetnikovaca na Jadranu, baroknih, klasicističkih i historiciističkih dvoraca u sjevernoj Hrvatskoj do dvoraca početka 20. stoljeća.

U projekt oživljavanja treba istodobno uključiti nekoliko ministarstava, koja bi svojim strateškim okvirom stvorila preduvjetne i povoljne ozračje za sustavnu i dugoročnu obnovu hrvatskih dvoraca u koje će ulagati poduzetnici, a rijetko država. »Od države ne treba očekivati novac, nego poticaj i viziju. Izgleda da je to u Hrvatskoj najteže ostvariti, smatra Šćitaroci.

Dvorac Opeka i perivoj/arboretum koji mu pripada jedan je od brojnih primjera ružne sudbine hrvatskih dvoraca koji su prepušteni kroničnom propadanju i nebrizi